

9 Ιουλίου 2015

Η ίαση του Υδρωπικού

/ [Πεμπτουσία](#)

image not found or type unknown

Ὅπως προαναγγείλαμε, σε αυτή την μελέτη θα παρουσιάσουμε δυο παραδείγματα θεραπευτικών σκηνών. Συνεχίζουμε και ολοκληρώνουμε το αφιέρωμά μας με την ίαση του Υδρωπικού.

ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

«Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων τῶν Φαρισαίων Σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν. Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις ἦν **ὕδρωπικὸς** ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαίους λέγων· Εἰ ἔξεστι τῷ σαββάτῳ θεραπεύειν; Οἱ δὲ ἠσύχασαν. Καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτὸν καὶ ἀπέλυσε. Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπε· Τίνος ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Σαββάτου; Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα.»

Από την πηγή τα μόνα χαρακτηριστικά του πάσχοντα που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε είναι ότι πρόκειται για άνδρα, ενώ μας λέει ξεκάθαρα ότι παρουσιάζει υδρωπικία. Το ίδιο σύμπτωμα είναι γνωστό και σαν ασκίτης, από την ελληνική λέξη ασκός που σημαίνει σάκος.

Ουσιαστικά χρησιμοποιείται για να περιγράψει φούσκωμα στην κοιλιακή χώρα (παρόμοιο με αυτό που παρουσιάζουν οι εγκυμονούσες γυναίκες), που προκαλείται από συγκέντρωση ορώδους υγρού (του αίματος) σε κοιλότητες του σώματος, ενώ όταν αυτό το υγρό συγκεντρώνεται στους ιστούς, ο ασθενής παρουσιάζει οίδημα. Η συλλογή αυτού του υγρού οφείλεται σε κάποια μηχανική πίεση που ασκείται στις φλέβες και δεν επιτρέπει την φυσιολογική κυκλοφορία του αίματος. Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι το ίδιο σύμπτωμα αναφέρεται και στο Εβραϊκό λατρευτικό βιβλίο Αριθμοί (Numbers 5:11ff), όπου σύμφωνα με το βιβλίο μια γυναίκα που έχει υποπέσει στο αμάρτημα της μοιχείας θα τιμωρηθεί με υδρωπικία. Παρόμοιες αναφορές γίνονται και σε άλλα λατρευτικά εγχειρίδια της περιοχής της Μεσοποταμίας (Χετταίοι, Βαβυλώνιοι, Φιλισταίοι) εκείνης της περιόδου, αλλά σε αυτήν την περίπτωση αυτοί που δέχονται την τιμωρία (υδρωπικία) είναι όσοι καταπατούν τον όρκο τους.

Από την αγιογραφία φαίνεται ότι ο ασθενής ήταν άνδρας μέσης ηλικία με φούσκωμα στην κοιλιά, δηλαδή υδρωπικία. Επίσης στην εικόνα φαίνεται ο ασθενής να αδυνατεί να στηρίξει ο ίδιος τον εαυτό του καθώς υποβαστάζεται από άλλους. Ένα άλλο σύμπτωμα που είναι ξεκάθαρο στην εικόνα είναι το οίδημα στα πόδια, αφού τα πόδια είναι πρησμένα και ο πάσχων είναι ξυπόλητος σε αντίθεση με όλους τους άλλους στην εικόνα. Το γεγονός ότι ο άνδρας στην αγιογραφία δεν μπορεί να βάλει παπούτσια ή σανδάλια ενισχύει την υποψία ότι παρουσιάζει οίδημα κάτω άκρων.

Η ύπαρξη και των δύο συμπτωμάτων στην αγιογραφία υποδηλώνει ότι την εποχή της αγιογραφίας είχαν επαρκείς ιατρικές γνώσεις για να συνδέσουν την υδρωπικία με το οίδημα, αφού δεν γίνεται καμιά αναφορά σε οίδημα στο σχετικό απόσπασμα

της Καινής Διαθήκης.

Είναι αξιοσημείωτο το ότι τα κείμενα της Κ.Δ. είναι μοναδικά και δεδομένα, ενώ η βυζαντινή εικονογραφία είναι πλούσια και ποικιλόμορφη, πράγμα που υποδηλώνει ότι οι εικονογράφοι αναπαριστούν τη σκηνή θεραπείας ανάλογα με τις εκάστοτε ιατρικές γνώσεις και κοινωνικές αντιλήψεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Beck H, Kambylis A, Keydell R. «Series Berolinensis», I Σκυλίτζη, «Σύνοψις Ιστοριών», σς 252,38, Berlin 1973
- Bernard J. St. «Theophanis Nonni epitome de curatione morborum», Gotha - Amsterdam 1794-1795
- Bliquez L.J. «The surgical instrumentarium of Leon Iatrosophistes» σς. 291-322 στο *Medicina nei Secoli arte e scienza* 11/2, 1999
- Cramer J. A. «Meletius, De natura hominis» στο *Anecdota Graeca e codd. manuscripts bibliothecarum Oxoniensium*, τ. 3, Oxford 1836
- Delatte A. «Hiérophile, Traités Alimentaires» σ. 455-466, στο *Anecdota Atheniensa*, τ. 1, Liège - Paris 1939
- Ευτυχιάδης Α. «Αρχές Φιλοσοφίας και Ιστορίας της Ιατρικής», σς 85-104, Εκδόσεις Βήτα, Αθήνα 2001
- Ideler J. L. «Ioannis Actuari, De spiritu animali», τ. 1, σς 312-386, *Physici et Medici Graeci Minores*, Berolini 1841-1842
- Ideler J. L. «Ioannis Actuarii De diagnosis», τ. 2, σ. 353-463, στο *Physici et Medici Graeci Minores*, Berolini 1841-1842
- Ieraci-Bio A.-M. «Paolo di Nikea Manuale Medico» στο *Collana di Studi e Testi* 16, Napoli 1996
-

Κωνσταντέλος Δ. «Βυζαντινή φιλανθρωπία και κοινωνική πρόνοια», Αθήνα, 1986

•

Λασκαράτος Ι. «Ιστορία της Ιατρικής», τόμος Ι, κεφ 12, σς 287-299, Ιατρικές Εκδόσεις Πασχαλίδης, Αθήνα 2003

•

Langkavel B. «Simeonis Sethi, Syntagma de alimentorum facultatibus», Lipsiae 1868

•

Ματσάγγας Α, Μαρκέτος Σ. «Χειρουργική επέμβαση επί συμφυών παίδων στο Βυζάντιο κατά τον Ι΄ αιώνα», MMG 13(4), 415-422, 1985

•

Miller T. «The Birth of the Hospital in the Byzantine Empire», London, 1985

•

Μουτζάλη Α. «Ιατροί, ευαγή ιδρύματα και περίθαλψη ασθενών στο Βυζάντιο», 2001

•

Παντελεάκος Γ, Τσιάμης Κ, Πουλάκου-Ρεμπελάκου Ε. «Τερατογένεση από την αρχαιότητα στο Βυζάντιο», 33ο ΕΠΙΣ, Αθήνα 2007

•

Παντελεάκος Γ. «Οι περιθωριακοί στο Βυζάντιο: λεπροί, ανίατοι, ανάπηροι», σς 159, Πρακτικά Ημερίδας, Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα 1993

•

Πεντογάλος Γ, Λασκαράτος Ι. «A surgical operation performed on siamese twins during the tenth century in Byzantium», Bull Hist Med 1984, 58: 99-102

•

Pollak K. «Η Ιατρική στην Αρχαιότητα: Ελλάδα-Ρώμη- Βυζάντιο», σς 414-438, Εκδόσεις Παπαδήμας, Αθήνα 2005

•

Puschmann T. Alexander von Tralles, Zur Geschichte der Medicin, Amsterdam 1963

•

Raeder I. «Oribasii Synopsis ad Eustathium Filium» στο Corpus Medicorum Graecorum 6/III], Lipsiae - Berolini, 1926

•

Renehan R. «Leo the physician, Epitome on the nature of man» σς. 16-61 στο Corpus Medicorum Graecorum 10/IV Berlin 1969

•

Χαριζάνης Γ. «Παροχή νοσοκομειακής περίθαλψης από τις βυζαντινές μονές κατά τον 10ο - 12ο αιώνα», 2004-2005

•

Χρόνη Μ. «Τα ζωικά προϊόντα ως πρώτη ύλη στην παρασκευή φαρμάκων, 7^{ος}-12^{ος} αιώνα» σς. 379-406, στο Ζώα και περιβάλλον στο Βυζάντιο, Ινστιτούτο Βυζαντινών Ερευνών / Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών / Διεθνή Συμπόσια 21, επιστ. επιμ. Η. Αναγνωστάκης, Τ.Γ. Κόλιας, Ευ. Παπαδοπούλου, Αθήνα 2011,

•

«Η ιατρική στο Βυζάντιο», 2007

Παρατήρηση: Το παρόν δημοσίευμα αποτελεί τμήμα του άρθρου: «Βυζαντινή ιατρική, γέφυρα από την αρχαία Ελληνική ιατρική τέχνη στη ιατρική του 18^{ου} αιώνα» του Δρ. Ζαχαρία Ζαχαρίου, Καθηγητή Χειρουργικής Παιδών και Κοσμήτορα & Διευθυντή Σπουδών Φάσης, Ιατρικής Σχολής Πανεπιστημίου Κύπρου